

Utbildningsinspektion i Edsta och Sandvalla skolor, förskoleklass och årskurs 1–6

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Hudiksvalls kommun och besökt Edsta och Sandvalla skolor den 11 och 12 mars 2008. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästkommande inspektion. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen samt Edsta och Sandvalla skolor, dels den information som samlats in under besöket. Även information om kommunen och skolorna från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I skolorna intervjuades rektorn, elever, lärare samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte även verksamheten i skolornas förskoleklasser samt gjorde lektionsbesök i skolornas samtliga årskurser. Inspektörerna förde också informella samtal med elever och lärare under inspektionsbesöket. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i rektorsområdet utgör underlag för bedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifterna i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Edsta skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	6
Grundskola	52

Sandvalla skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	22
Grundskola	138

Källa: Uppgifter från Edsta och Sandvalla skolor i samband med inspektionen år 2008.

I båda skolorna finns förskoleklass och grundskolans årskurs 1–6. Totalt finns åtta klasser, inklusive två förskoleklasser, i Sandvalla skola och fyra klasser, inklusive en förskoleklass i Edsta skola. Årskurs 1–2 i Sandvalla skola och samtliga klasser i Edsta skola är åldersblandade. Personalen i Sandvalla skola arbetar i två arbetslag. Verksamheten leds av en rektor som arbetar 75 procent i rektorsområdet: 25 procent i Edsta skola och 50 procent i Sandvalla skola. Rektorn har lett Sandvalla skola i ett flertal år och är även rektor i Edsta skola sedan årsskiftet 2006/2007. Edsta skolas elever bussas till andra skolor för att få undervisning i bland annat idrott och hälsa, språkval, slöjd och hem- och konsumentkunskap. I skolorna bedrivs viss särskoleverksamhet, denna behandlas i den övergripande kommunrapporten. I anslutning till skolorna finns även förskola och fritidshemsverksamhet. Kommunens ansvarstagande för dessa verksamheter beskrivs i separata verksamhetsrapporter.

Helhetsbedömning

I inspektionen framkommer att Edsta och Sandvalla skolor överlag har goda förutsättningar att främja elevernas utveckling och lärande. Goda exempel finns på undervisning som präglas av läroplanens och kursplanernas strävansmål och kunskapssyn och där elevernas erfarenheter och förutsättningar är utgångspunkten. Särskilt framhålls av eleverna vissa lärares stora engagemang och inspirationsförmåga.

Men inspektörerna ser också undervisning där andra utgångspunkter styr planering och genomförande, exempelvis tradition från äldre läroplaner. Under inspektionsbesöket ser inspektörerna exempel på hur undervisningen i hög grad inriktas utifrån arbetsgången i tryckta läromedel. Undervisningen är mer eller mindre anpassad till elevernas individuella behov och förutsättningar beroende på lärare. Även elevernas möjlighet till inflytande över det egna lärandet beror på den enskilde läraren. Ett samlat intryck är att skolorna rymmer stora skillnader i förhållningssätt hos lärarna vad gäller såväl ordningsfrågor som syn på kunskapsuppdraget. Inspektörerna bedömer att skillnaderna mellan lärarnas olika uppfattning om uppdraget medför en risk att eleverna inte får en likvärdig utbildning. Att tydliggöra uppdraget är därför ett viktigt utvecklingsområde för skolorna.

De resultat som finns att tillgå på skolnivå är resultaten från de nationella ämnesproven i årskurs 5. Andelen elever som bedömts uppnå målen i dessa prov har sjunkit för Edsta skola under åren 2005-2007. Sandvalla skolas resultat har varierat under nämnda period. I samtliga tre nationella ämnesprov i Edsta skola och i två av tre nationella ämnesprov i Sandvalla skola låg andelen elever som år 2007 bedömdes uppnå målen under 70 procent. Utöver resultaten från de nationella ämnesproven finns ingen samlad bild av elevernas kunskapsresultat i samtliga kursplaneämnen, vare sig på lärar- eller skolnivå, vilket måste åtgärdas. En samlad bild av elevernas kunskapsresultat är nödvändig, bland annat för att upptäcka variationer i elevernas måluppfyllelse. Dessa resultat behöver sedan analyseras för att åtgärda eventuella brister i verksamheten.

Skolorna har en organisation för att identifiera elever i behov av särskilt stöd. Inspektörernas bedömning är dock att detta stöd i alltför hög grad koncentreras till att gälla svenska, matematik och engelska. Även i detta avseende kan en samlad bild

av elevernas måluppfyllelse i samtliga ämnen bidra till att stödbehov i andra ämnen än de ovanstående upptäcks och tillgodoses.

Skolorna erbjuder överlag en trygg miljö för eleverna och arbetet med normer och värden synes vara av god kvalitet. Kränkningar förekommer dock och inspektörerna bedömer därför att skolorna bör försäkra sig om att trakasserier och annan kränkande behandling inte förekommer.

Att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet är ett angeläget arbete för skolorna. Utifrån de stora skillnader som tidigare nämnts angående genomförande av utbildningen samt de låga resultaten i de nationella ämnesproven i årskurs 5, bedömer inspektörerna att rektorn bör vidareutveckla arbetet med skolornas resultatuppföljning och därvid säkerställa en likvärdig utbildning för alla elever.

Brister som måste åtgärdas

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas:

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 1 och 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolornas kvalitetsredovisningar uppfyller inte förordningens krav (3, 3 a, 4 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Elevernas kunskapsutveckling följs inte upp och utvärderas i samtliga ämnen (avsnitt 2.7 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- I Edsta skola upprättas inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan ger inte alla elever som behöver det särskilt stöd (4 kap. 1 § skollagen, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Skolorna upprättar inte åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med förordningen i Sandvalla skola (2 kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen).
- Skolornas likabehandlingsplaner uppfyller inte de krav som ställs på sådana planer (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever och 2 § förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).

Områden som är i behov av förbättringsinsatser

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Skolornas arbete med utvecklingssamtal bör förbättras.
- Skolornas arbete med de individuella utvecklingsplanerna bör förbättras.

4 (17)

- Skolan bör försäkra sig om att all undervisning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling tar sin utgångspunkt i läroplanens och kursplanernas mål.
- Sandvalla skola bör se över de lokalt konkretiserade kursplanerna så att de i samtliga fall överensstämmer med de nationella kursplanerna.
- Elevernas möjligheter till inflytande över det egna lärandet bör förbättras.
- Skolornas arbete med att individanpassa undervisningen till alla elevers förutsättningar, erfarenheter och behov bör vidareutvecklas.
- Rektorn bör försäkra sig om att studiehandledning på modersmålet ges till de elever som har behov av det.
- Innehållet i åtgärdsprogrammen bör förbättras.
- Skolorna bör försäkra sig om att trakasserier och annan kränkande behandling inte förekommer.
- Skolornas kvalitetsarbete bör förbättras.

Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- *Ej godtagbar* kvalitet innebar en *ansevärd avvikelse* från styrdokumentens mål och krav.

1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans kunskapsresultat och arbetet för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger för att eleverna ska nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig kunskaper i enlighet med läroplanens och kursplanernas mål.

Tabell. Nationella ämnesprov för årskurs 5. Tabellen anger andel elever (procent) som enligt skolornas bedömning uppnått målen i ämnesproven i Edsta respektive Sandvalla skola år 2006-2007. Dessutom anges andel elever som bedömts ha uppnått målen totalt i kommunen.

Tabell	Edsta skola		Sandvalla skola		Hudiksvalls kommun	
Ämne	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Svenska	100	67	67	64	84	70
Engelska	100	67	86	76	80	75
Matematik	100	56	71	56	80	64

Källa: Uppgifter från Edsta och Sandvalla skolor samt Hudiksvalls kommun i samband med inspektionen år 2008

Kommentar:

Edsta skola är en liten skola med färre än tio elever i varje årskurs. Det låga elevantalet gör det svårt att dra några slutsatser av skolans resultat. Enligt rektorn är bedömningarna av de nationella ämnesproven ett utvecklingsområde för kommunen eftersom provresultat redovisas olika från olika skolor och därmed inte är jämförbara. I båda skolorna är det osäkert huruvida eleverna uppnår målen i samtliga ämnen eftersom varken rektorn eller samtliga lärare har en klar bild över elevernas måluppfyllelse. Kunskapsutvecklingen i samtliga ämnen redovisas inte på utvecklingssamtalen. Stort fokus läggs på matematik, svenska och engelska och inspektörernas intryck är att det inte läggs lika stor vikt vid elevernas kunskapsresultat i övriga ämnen.

1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna följer upp resultaten så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp regelbundet under hela skoltiden,
- om utvecklingssamtal genomförs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om en framtidsytande individuell utvecklingsplan upprättas i samband med utvecklingssamtalen.

Bedömning av området Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultaten sammantaget är av mindre god kvalitet.

Lärarna gör kontinuerliga avstämningar av elevernas kunskapsutveckling i matematik, svenska och engelska. Som grund för bedömningarna används bland annat läs-utvecklingsscheman, diagnostiska prov och de nationella ämnesproven i årskurs 5.

Inom följande områden bedömer inspektörerna dock att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Uppföljning av resultaten

Enligt läroplanen är det lärarens ansvar att följa upp varje elevs kunskapsresultat i samtliga kursplaneämnen. Under inspektionen framkommer att undervisningen till stor del fokuseras på matematik, svenska och engelska. Det är även i dessa ämnen eleverna till största del ges särskilt stöd. I skolorna har varje enskild lärare en relativt god bild över varje elevs kunskapsresultat i årskurs 5 och 6. Dock saknas en fullständig bild hos varje lärare i Sandvalla skola om elevernas kunskapsresultat i de praktiskt-estetiska ämnena. I Edsta skola saknas kunskap om de ämnen eleverna i årskurs 5 och 6 ges i andra skolor. Elevernas kunskapsutveckling följs således inte upp och utvärderas i samtliga ämnen. Detta måste åtgärdas.

Utvecklingssamtal

Enligt grundskoleförordningen ska läraren fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Utvecklingssamtal genomförs varje termin i båda skolorna. Alla ämnen går dock inte igenom. Enligt intervjuade föräldrar och elever ligger fokus under dessa samtal på matematik, svenska och engelska samt elevens sociala utveckling. Inspektionen visar även att lärarnas bedömning av elevernas kunskapsutveckling under dessa samtal inte alltid tar sin utgångspunkt i de nationella målen i årskurs 5 utan istället utgörs av en jämförelse med hur långt eleverna ska hinna i olika läromedel. I Edsta skola saknar merparten av de intervjuade föräldrarna kännedom om de nationella målen. Det finns även en oro hos dessa föräldrar om att deras barn kanske inte ligger på "rätt" nivå. Inspektörerna bedömer att utvecklingssamtalen bör förbättras.

Individuell utvecklingsplan

I grundskoleförordningen ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje elev vid utvecklingssamtalet. Läraren ska då i en framtidsytande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå nationella mål och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanens och kursplanernas mål. Se vidare i Skolverkets allmänna råd, Den individuella utvecklingsplanen. Inspektörerna har tagit del av några exempel på skolornas individuella utvecklingsplaner och bedömer att dessa bör utvecklas så att skolans insatser tydligare framgår med utgångspunkt i nationella mål. Även målen att sträva mot i läroplan och kursplaner bör beaktas vid upprättandet. Syftet med den individuella utvecklingsplanen bör också tydliggöras, både för lärare, elever och föräldrar. Det är viktigt att planen är ett framtidsytande dokument med både långsiktiga och kortsiktiga mål. Skolorna bör vid upprättandet även beakta behov hos de elever som

behöver större utmaningar i sin kunskapsutveckling. I Edsta skola har inte alla elever en individuell utvecklingsplan vilket måste åtgärdas.

1.3 Bedömning av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling,
- om lärarna vid bedömning utgår från de nationella målen i kursplanerna.

Bedömning av området Bedömning av kunskapsresultat:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Bedömning av kunskapsresultat sammantaget är av mindre god kvalitet. I Sandvalla skola samarbetar lärarna kring rättningen av de nationella ämnesproven. I Edsta skola sker rättning och bedömning av undervisande lärare. Inget samarbete kring bedömningsfrågor finns mellan de båda skolorna och inte heller med övriga skolor i kommunen. Ämneskonferenser förekommer inte. Intervjuade lärare i Sandvalla skola efterlyser dock analys och diskussion om resultaten av de nationella ämnesproven. Exempelvis saknar lärarna kännedom om det är vissa delar av de nationella ämnesproven som eleverna har återkommande problem att klara. Samarbete om rättning av nationella prov är, enligt rektorn, ett utvecklingsområde som kommunen snart ska börja arbeta med. Inom följande område bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Utgångspunkt vid kunskapsbedömning

Under inspektionen framkommer en osäkerhet hos vissa lärare om vilka mål bedömningen av elevernas kunskapsutveckling ska utgå från. Det är enligt inspektörernas bedömning inte säkerställt att alla lärare i skolorna fullt ut använder sig av de nationella kursplanemålen för att bedöma elevernas kunskapsresultat vilket bör åtgärdas.

I Sandvalla skola har lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna upprättats i matematik, svenska och engelska. I dessa beskrivs en progression i ämnena i olika steg. Inspektörernas bedömning är att dessa till viss del är detaljerade på ett sätt som inte överensstämmer med de nationella kursplanerna. I engelska beskrivs exempelvis vilka grammatiska moment eleverna ska kunna för varje steg och i vissa steg i svenska anges ett specifikt läromedels diagnos som uppnåendemål. Inspektörerna bedömer att Sandvalla skola bör se över de lokala konkretiseringarna så att de i samtliga fall överensstämmer med de nationella kursplanerna.

1.4 Genomförande av utbildningen

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans undervisning,
- om organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,
- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om de som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället,
- om arbetet i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

Bedömning av området Genomförande av utbildningen:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Genomförande av utbildningen sammantaget är av mindre god kvalitet. Läroplanens och kursplanernas mål bör tydligare utgöra utgångspunkt för all undervisning och elevinflytandet bör förbättras.

Inspektörerna vill dock framhålla det goda arbete som görs i skolornas förskoleklasser, användandet av Smart boards¹ i undervisningen samt Sandvalla skolas arbete med teman. Dessa temaarbeten inom de samhällsorienterande och naturorienterande ämnena ger enligt inspektörerna eleverna vidgade möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet samt till inflytande över sitt eget lärande.

Förskoleklassen är en del av skolan och det första steget i att genomföra och uppfylla läroplanens mål. Genom förskoleklassen ska övergången från förskola till grundskola underlättas. Inspektörerna bedömer att verksamheten i skolornas förskoleklasser stämmer överens med läroplanens mål och riktlinjer samt ger en god grund för barnens fortsatta lärande och utveckling. I skolorna har dock förskoleklassen enligt dokumentation och lärare vissa mål att uppnå. Inspektörerna vill uppmärksamma skolorna på att varken läroplanens mål att uppnå eller kursplanerna

¹ Smart Board är en interaktiv whiteboard där en vanlig whiteboard kombineras med en dator.

för grundskolans ämnen gäller för förskoleklassen. Förskoleklassen har en speciell ställning mellan förskolan och grundskolan och ska vara en integrering av de olika kulturerna. Det är viktigt att förskolans pedagogik med lek, omsorg, skapande och barnets eget utforskande får genomslag i verksamheten och att året i förskoleklassen skiljer sig från åren i grundskolan.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Läroplan/kursplaner anger inriktningen för undervisningen

Läroplanen anger att utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för undervisningen. Läraren ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former: fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. Vidare anges att skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Utrymme ska ges för elevens eget skapande och möjligheter att använda olika uttrycksmedel. Eleverna ska ges möjligheter att pröva olika arbetssätt för att tillägna sig de kunskapskvaliteter som uttrycks i läroplanen och kursplanerna.

I inspektionen framkommer att elever och föräldrar överlag anser att den undervisning som bedrivs i skolorna är bra. Flera lärare kan i samtal med inspektörerna motivera sina pedagogiska tankar och framhåller också vikten av att alla elever ges utmaningar utifrån sina individuella behov och förutsättningar. Vid vissa av inspektörernas besök observeras varierade arbetsformer och hur olika kunskapsformer ges utrymme. I skolornas arbetsplaner beskrivs tydligt hur läroplanens mål att sträva mot ska ligga till grund för respektive skolas arbete. Inspektörernas intryck är dock att dessa arbetsplaner inte fullt ut präglar all undervisning. Vid en del lektionsbesök har inspektörerna således svårt att se hur läroplanens mål att sträva mot ligger till grund för planering och genomförande. Inspektörerna ser exempel där undervisningen till stor del styrs av läroböcker eller tradition. Flera av de elever som inspektörerna möter beskriver arbetssätten i vissa ämnen och klasser som ensidiga och tråkiga. Inspektörerna uppfattar att kunskapssynen i båda skolorna överlag är läromedelsstyrd och faktainriktad, även om goda exempel på motsatsen framkommer. Denna kunskapssyn märks tydligt hos både elever och föräldrar som i flera fall uppfattat att kunskapsmålen är att "hinna" göra ett visst antal böcker eller sidor. Även Sandvalla skolas lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna i steg är i flera fall faktainriktade och till viss del läromedelsbundna. Se även avsnitt 1.3. Inspektörerna bedömer att skolorna, trots flera goda exempel, bör utveckla arbetet så att all undervisning på ett tydligare sätt tar sin utgångspunkt i läroplanens mål att sträva mot.

Inflytande och ansvarstagande

I läroplanen uttrycks att eleverna ska få reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Vid inspektionsbesöket var graden av elevinflytande till synes relativt låg vid flertalet lektioner. 19 procent av eleverna i årskurs 5 i Sandvalla skola anser, enligt elevenkäten gjord år 2007, att de inte är med och planerar sitt skolarbete. I Edsta skola anser 100 procent av eleverna att de ges möjlighet till inflytande över sitt eget lärande. Flera av de elever som inspektörerna möter i inspektionen uppger dock att det är lärarna som till största delen bestämmer undervisningens innehåll och utformning. Den vanligaste formen av ansvar och inflytande över det egna lärandet för eleven är att få välja i vilken ordning givna uppgifter

ska göras. Eleverna kan också arbeta utifrån sitt eget val när lektionens, dagens eller veckans förelagda arbetsuppgifter är gjorda. Denna bild är emellertid inte entydig. Inspektörerna ser exempel där lärare ger eleverna möjligheter till inflytande. En del lärare ger också under samtal med inspektörerna exempel på hur eleverna får planera en del av sitt arbete och välja redovisningsformer. Andra lärare låter eleverna komma med förslag till lektionsinnehåll och för samtal med eleverna om hur de tänker kring sitt eget lärande och olika inlärningsstilar. Det finns dock inget systematiskt arbete i skolorna för hur elevernas ansvarstagande och inflytande successivt ska öka med elevernas stigande ålder och mognad.

En förutsättning för att eleverna ska ha möjlighet till inflytande över undervisningen är också att de har kännedom om målen för utbildningen, vilket de intervjuade eleverna har i varierande utsträckning. Flera elever som inspektörerna talar med under lektionsbesök kan inte ange, eller har inte förstått, vare sig vad som är syftet med föreliggande arbetsuppgift eller vad de ska lära sig. Av skolornas senaste elevenkät från år 2007 framgår dock att en majoritet av eleverna anser sig ha kunskap om målen. Inspektörerna bedömer att elevernas möjligheter att utöva inflytande över sitt eget lärande bör förbättras. I detta sammanhang är det viktigt att även utveckla elevernas kännedom om målen och förståelse kring varför de ska ha inflytande över undervisningen.

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- om särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet,
- om det vid behov av särskilda stödåtgärder alltid upprättas åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Trots flera goda exempel bedömer inspektörerna att området Anpassning av verksamheten till elevernas behov sammantaget är av mindre god kvalitet. Detta är en sammanvägd bedömning och grundar sig främst på att undervisningen inte i tillräcklig utsträckning anpassas till de enskilda eleverna och att alla elever i behov av särskilt stöd inte får det.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Individanpassad undervisning

Enligt författningarna ska skolans undervisning anpassas till elevernas förutsättningar och behov. Under inspektionen framkommer att denna anpassning i Edsta

och Sandvalla skolor är lärarberoende. Inspektörerna ser exempel på god individanpassning där alla elever ges möjligheter till lärande på sin nivå men även flera exempel där elever gör uppgifter trots att de redan behärskar dem. Elever som inspektörerna talar med bekräftar denna bild. Individanpassningen är, enligt intervjuade föräldrar, ofta av kvantitativ art, det vill säga att eleverna ges ”mer av samma sak”. I vissa fall anpassas dock undervisningen genom att läromedel av olika svårighetsgrad används. Trots flera goda exempel bedömer inspektörerna att skolornas arbete med att individanpassa undervisningen bör vidareutvecklas.

Särskilt stöd

Enligt läroplanen ska undervisning och elevvårdsverksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver för att nå målen för utbildningen. I Edsta och Sandvalla skolor finns det system för att identifiera elever i behov av särskilt stöd. Stödinsatser ges av ordinarie klasslärare eller av speciallärare/specialpedagog. Vid behov av ytterligare stöd ansöker rektorn om resurser från kommunens lärstödsteam. Rektorn och lärare uppger dock att det finns elever som är i behov av särskilt stöd men som inte får detta, i synnerhet i andra ämnen än matematik, svenska och engelska. Inspektörerna bedömer att alla elever i behov av särskilt stöd inte får det.

I grundskoleförordningen anges att en elev ska få studiehandledning på modersmålet, om eleven behöver det. Beslut om denna stödform ska fattas av rektorn och åtgärdsprogram ska upprättas. Under inspektionen framkommer att det är oklart om ett sådant behov finns. Rektorn bör försäkra sig om att studiehandledning på modersmålet ges till de elever som har behov av det.

Åtgärdsprogram

Om det framkommer att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder åligger det enligt grundskoleförordningen rektorn att se till att behovet utreds och att åtgärdsprogram utarbetas. Av åtgärdsprogrammet ska framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Kommunen har arbetat för att vidareutveckla och förbättra åtgärdsprogrammen och en ny mall har tillkommit som enligt inspektörerna ger goda förutsättningar att upprätta åtgärdsprogram i enlighet med författningarnas krav. Edsta och Sandvalla skolor är pilotskolor i detta projekt. Inspektörernas intryck är dock, efter att ha tagit del av exempel på skolornas åtgärdsprogram, att det särskilda stödet ofta fokuserar på organisatoriska eller sociala åtgärder och att det i vissa fall saknas en analys om vilka pedagogiska åtgärder som behöver sättas in för elever i behov av särskilt stöd. Inspektionen visar också att åtgärdsprogram inte alltid upprättas för de elever som riskerar att inte uppnå kursplanernas mål i andra ämnen än matematik, svenska och engelska vilket måste åtgärdas. Dessutom bör kvaliteten förbättras i de åtgärdsprogram som upprättas. I samband med upprättandet av åtgärdsprogram är det av yttersta vikt att elevens lärmiljö analyseras och att undervisningen kritiskt utvärderas för att upptäcka eventuella brister. Se även Skolverkets Allmänna råd För arbete med åtgärdsprogram (SKOLFS 2008:25).

2 NORMER OCH VÄRDEN

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i vardaglig handling.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan utgör en trygg miljö,
- om skolan har en studiemiljö som är inriktad på lärande och ger stöd åt att utveckla kunskaper,
- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal, elever och företrädare för elevernas vårdnadshavare,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med bestämmelserna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

Bedömning av området Normer och värden i studiemiljö och samvaro:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Normer och värden i studiemiljö och samvaro sammantaget är av mindre god kvalitet. Detta är en sammanvägd bedömning som främst grundar sig på att det enligt både elever och föräldrar förekommer kränkningar i skolorna.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Värdegrundsarbete

Enligt läroplanen ska alla som arbetar i skolan medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar. Läraren har ett särskilt ansvar att öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Edsta och Sandvalla skolor uppfattas överlag av elever, lärare och föräldrar som trivsamma och i stort sett trygga. Under inspektionen framkommer emellertid olika bilder av hur lärarna ser på värdegrundsarbetet och även på vilket sätt och hur ofta lärarna arbetar med detta. Både föräldrar och elever ger exempel på lärares olika förhållningssätt. I båda skolorna uppger flertalet intervjuade att verbala kränkningar förekommer, eleverna i högre grad än föräldrar och lärare. Inspektörerna ges, av både elever och föräldrar, exempel på incidenter där sådana kränkningar förekommit. Enligt rektorn utgör dock båda skolorna trygga lärmiljöer där ett aktivt värdegrundsarbete bedrivs. Flera elever har sökt sig till skolorna av denna anledning. Skolornas elevenkäter från år 2007 bekräftar bilden av skolorna som en trygg miljö. Inspektörerna bedömer att skolorna bör försäkra sig om att trakasserier och annan kränkande behandling inte förekommer.

Likabehandling

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever ska det finnas en likabehandlingsplan för varje verksamhet. Enligt en särskild förordning omfattar skyldigheten också att denna plan ska arbetas fram, följas upp och ses över under medverkan av elever. Edsta och Sandvalla skolors likabehandlingsplaner innehåller beskrivningar av skolornas samlade arbete mot våld, mobbning och kränkande behandling. Planerna uppfyller dock inte fullt ut lagens krav på en likabehandlingsplan. Bland annat saknas en redovisning av skolornas specifika behov utifrån en aktuell kartläggning som utgångspunkt för vilka åtgärder som ska genomföras under det kommande året. Vid framtagandet och utvecklandet av planen måste skolorna även beakta förordningskravet på barns och elevers medverkan. Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för arbetet med att främja likabehandling (SKOLFS 2006:7). Inspektörerna bedömer att skolornas likabehandlingsplaner måste förbättras.

3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE

Inom detta granskningsområde behandlas tillgång till utbildning samt verksamhetens ledning och personal och hur skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans uppföljningssystem fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,
- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,
- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda obetydlig kostnad,
- om verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året.

Bedömning av området Tillgång till likvärdig utbildning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Tillgång till likvärdig utbildning är av god kvalitet.

Av inspektionen framgår att eleverna i Edsta och Sandvalla skolor i huvudsak erbjuds en verksamhet och undervisning som till innehåll och omfattning är i enlighet med författningarnas krav. Svenska som andraspråk ges dock endast som stöd i ämnet svenska och elevens val erbjuds inte samtliga elever i enlighet med grundskoleförordningen.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Garanterad undervisningstid

Enligt grundskoleförordningen ska elever som bedömts behöva svenska som andraspråk undervisas i detta ämne och inte i ämnet svenska. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk ska anordnas för en elev. Kursplanerna för svenska som andraspråk ska följas. Under inspektionen framkommer att undervisning i svenska som andraspråk i Sandvalla skola ges som stöd i ämnet svenska vilket inte är i enlighet med förordningens krav. Beslut om en elev ska ha svenska som andraspråk fattas inte av ansvarig rektor utan av en annan rektor i kommunen med ett övergripande ansvar för dessa frågor. Detta behandlas vidare i kommunrapporten.

Valmöjligheter

Enligt grundskoleförordningen ska eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Undervisningen ska syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen. Det är styrelsen för utbildningen som ansvarar för att eleverna erbjuds ett allsidigt urval av ämnen. I Sandvalla skola sker undervisningen i elevens val inom den temaundervisning som tidigare nämnts där eleverna får fördjupa sig inom sina intresseområden. I Edsta skola får elever i årskurs 5 och 6 som så önskar fördjupa sig inom olika intresseområden. Elevens val erbjuds även inom områden som exempelvis bild och pyssel eller sällskapsspel. Det är enligt inspektörerna inte säkerställt att eleverna erbjuds elevens val i enlighet med grundskoleförordningen. Medvetenheten hos eleverna huruvida de har elevens val eller inte varierar. Det råder även en viss oklarhet bland lärarna om vad elevens val ska bestå av och vad syftet med detta ämne är tänkt att vara. Hudiksvalls kommun har inte delegerat detta ansvar till rektorn varför bedömning återfinns i den övergripande kommunrapporten.

3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,
- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt,

- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Bedömning av området Personalens utbildning och kompetensutveckling:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Personalens utbildning och kompetensutveckling sammantaget är av god kvalitet. Rektorn är utbildad lärare och har genomgått för funktionen adekvat skollärover utbildning samt statlig rektorsutbildning. Enligt rektorn har alla lärare utom en lärarutbildning, vilket den nationella statistiken bekräftar. Lärarna undervisar i huvudsak i de ämnen och årskurser de har utbildning för och ges möjlighet till kompetensutveckling utifrån skolgemensamma och individuella behov.

3.3 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor håller sig förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen,
- om rektorn tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Rektors ansvar:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Rektors ansvar sammantaget är av mindre god kvalitet.

Rektorn bedöms vara förtrogen med verksamheten och driver som pedagogisk ledare ett antal utvecklingsområden i skolorna. Rektorn uppfattas som tydlig i sitt ledarskap med en god förmåga att skapa en strukturerad arbetsmiljö. När det gäller skolornas resultatuppföljning behöver dock åtgärder vidtas, varför området som helhet bedöms hålla mindre god kvalitet. Det finns även, i denna rapport, identifierade brister och förbättringsområden där rektors roll är central, se exempelvis under avsnitt 1.5 samt 3.1.

Rektorns ansvar för uppföljning av skolans resultat

Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp

och utvärderas i relation till bland annat de nationella målen. Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolenivå och att denna ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Inspektionen visar, som tidigare nämnts, att skolorna inte företar någon uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen att uppnå i årskurs 5 i samtliga ämnen. Detta måste åtgärdas.

I avsnitt 1.2 beskrivs förbättringsområden gällande lärarnas och skolornas resultatuppföljning. Sandvalla skolas lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna överensstämmer, som tidigare nämnts, inte fullt ut med de nationella kursplanerna och det är enligt inspektörernas bedömning inte säkerställt att alla lärare fullt ut använder sig av de nationella kursplanemålen för att bedöma elevernas kunskapsresultat.

3.4 Kvalitetsarbete

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen,
- om kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av området Kvalitetsarbete:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Trots att skolorna följer upp och utvärderar arbetet på olika nivåer finns ingen tydlig bild hos personalen eller dokumentation som beskriver hur verksamheten kontinuerligt ska förbättras. Kvalitetsarbetet i skolorna bör således utvecklas liksom skolornas kvalitetsredovisning. Nedan beskrivs de delar som medför att området som helhet bedöms vara av mindre god kvalitet:

Systematiskt kvalitetsarbete

Enligt läroplanen måste skolans verksamhet utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Rektorn för Edsta och Sandvalla skolor har tydliga pedagogiska visioner och hon driver ett antal utvecklingsområden i skolorna, bland annat arbetet med åtgärdsprogram och vikten av att arbeta inom ämnesövergripande temaområden. Ett antal förbättringsområden som identifierats i denna rapport, exempelvis förekomsten av kränkningar och elevernas möjligheter till inflytande över det egna lärandet, indikerar dock att skolornas kvalitetsarbete bör förbättras. Skolorna bör även förbättra arbetet med att följa upp, utvärdera och analysera de resultat som skolorna som helhet når i förhållande till de nationella målen.

Se även under avsnitt 1.2 samt 3.3. Inspektörerna bedömer att skolornas kvalitetsarbete bör förbättras.

Kvalitetsredovisning

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska varje skola årligen upprätta en kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. Redovisningen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Även elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta. Det ställs också krav på att uppföljning och utvärdering av skolans likabehandlingsplan ska redovisas i kvalitetsredovisningen.

Edsta och Sandvalla skolor har separata kvalitetsredovisningar som innehåller några av skolans resultat och förslag till förbättringsåtgärder. I Edsta skolas kvalitetsredovisning står uttryckt att eleverna ska uppnå målen i matematik, svenska och engelska. Övriga ämnen omnämns inte. Det saknas under vissa områden en tydlig analys av resultaten då målen inte nåtts samt en redovisning av hur tidigare åtgärder utfallit. Kvalitetsredovisningarna saknar redovisning av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen att uppnå i årskurs 5 i samtliga ämnen. Även exempelvis en redovisning av hur eleverna utvecklats inom området normer och värden som helhet saknas. Av intervjuerna framgår att vare sig elever eller föräldrar varit delaktiga i framtagandet av kvalitetsredovisningen annat än via enkätsvar. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningarna inte uppfyller förordningens krav. Elever måste involveras i arbetet med skolans kvalitetsredovisning och i denna ska även likabehandlingsplanens uppföljning och utvärdering redovisas.

2008-09-25 Stockholm

Lotta Hedén

Anna Löfström